

"การกินยารักษาโรค NCD นาน ๆ
มีผลเสียต่อตับหรือไตจริงหรือ ? "

บทความโดย

ศ. นพ. วินัย วนานุกุล

ประธานอนุกรรมการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน
ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

หมอชวนรู้

The Medical Council of Thailand

tmc.or.th

หมอชวบุรี

1

"การกินยารักษาโรค NCD นานๆมีผลเสียต่อตับหรือไตจริงหรือ ?"

โรค "NCDs" หรือโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

เป็นกลุ่มของโรคประกอบด้วย โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง อ้วนลงพุง โรคหัวใจและหลอดเลือด งูลงโป่งพอง และมะเร็ง ใน 4 โรคแรกนั้นเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตเป็นหลัก หากปล่อยทิ้งไว้ก็จะนำมาสู่การเป็นโรคร้ายแรงต่อไป

และเสียชีวิตได้ การรักษาที่สำคัญในเบื้องต้นคือการปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร ออกกำลังกาย ลดความเครียดและนอนหลับให้เพียงพอ อย่างไรก็ตามมีผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ด้วยการปรับพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว แพทย์จึงต้องแนะนำให้ใช้ยาาร่วมด้วย ผู้ป่วยจำนวนหนึ่งความกังวลใจเกี่ยวกับการกินยารักษาโรคเหล่านี้เพราะได้ยินกันมาว่า

"กินยานานๆแล้วจะเป็นโรคตับ โรคไต หรือตับไตจะเสียจากการกินยานานๆ"

คำพูดนี้เรามาพิจารณาดูกันว่าเป็นจริงมากน้อยเพียงใด?

ในความเป็นจริงแล้ว การที่ผู้ป่วยมีภาวะความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเส้นเลือดสูงและอ้วนลงพุงต่างหาก ที่ **หากไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว** ก็จะ**สามารถทำให้การทำงานของไตเสื่อมลง เกิดภาวะไตวายเรื้อรัง** หรือเกิดภาวะไขมันพอกตับ และตับแข็งในระยะยาวต่อไปได้

ในปัจจุบันยารักษาโรคทั้งสามนั้นมีอยู่หลายกลุ่ม

แต่ละกลุ่มมีกลไกการออกฤทธิ์ รวมถึงภาวะอันไม่พึงประสงค์

แตกต่างกัน เราจะสามารถเหมารวมว่ามีผลเสียเหมือนกันหมดหรือไม่?

ยาและสารทุกชนิดในโลกนี้สามารถก่อให้เกิดผลเสียที่เราไม่ต้องการทั้งสิ้น

แต่สารแต่ละชนิดก่อให้เกิดผลเสียหรือภาวะอันไม่พึงประสงค์ที่แตกต่างกัน

และมีอุบัติการณ์ที่ต่างกันด้วย บทความนี้ได้รวบรวมการศึกษาเกี่ยวกับภาวะอันไม่

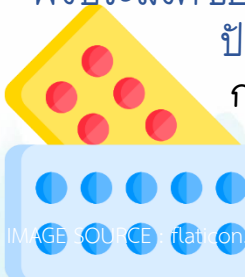
พึงประสงค์ของยาที่ใช้รักษาโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และไขมันสูงที่ใช้ใน

ปัจจุบัน โดยจำกัดที่ผลต่อดับและไตลงในตาราง โดยได้รวบรวม

การศึกษาที่เป็นการเฝ้าระวังความปลอดภัยของยาหลังจากยาออกวาง

จำหน่ายในท้องตลาดแล้ว (Post marketing surveillance)

จึงเป็นการศึกษาในผู้ป่วยจำนวนมาก และมีความน่าเชื่อถือสูง

"การกินยารักษาโรค NCD หนานๆมีผลเสียบต่อตับหรือไตจริงหรือ ?"

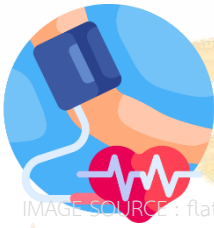

IMAGE SOURCE : flaticon.com

กลุ่มยาลดความดันโลหิต

ยาลดความดันโลหิต	ชื่อสามัญของยา	ผลกระทบต่อไต	ผลกระทบต่อตับ
Calcium channel blockers	Amlodipine, Manidipine, Nifedipine	ไม่มี	ทำให้ค่าเอ็นไซม์ตับ (transaminase) สูงขึ้นบ้าง แต่ไม่มีผลที่รุนแรง และไม่มีผลในระยะยาว
Beta blockers	Atenolol, Metoprolol, Bisoprolol		
ACEI (Angiotensin-converting-enzyme inhibitors)	Enalapril, Lisinopril	การทำงานของไตลดลงในระยะแรก	ทำให้เกิดตับอักเสบจากภาวะภูมิไวเกิน (hypersensitivity) ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับขนาดที่ได้รับ
ARB (Angiotensin II receptor blockers)	Losartan, Irbesartan, Valsartan, Candesartan, Olmesartan	แต่มีผลดีต่อไตในระยะยาว	
Vasodilator	Hydralazine	ไม่มี	มีผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะทำให้ตับอักเสบและอาจจะรุนแรงได้
Alpha 2 agonist	Methyldopa		
Diuretics	Hydrochlorothiazide, Furosemide	การทำงานของไตลดลงจากการที่ร่างกายเสียน้ำทางปัสสาวะมากเกินไป	ไม่มี

"การกินยารักษาโรค NCD นานๆ มีผลเสียบต่อตับหรือไตจริงหรือ ?"

กลุ่มยาเบาหวาน

IMAGE SOURCE : freepik.com

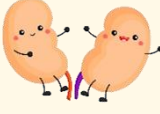
กลุ่มยาเบาหวาน	ชื่อสามัญของยา	ผลกระทบต่อไต	ผลกระทบต่อตับ
Biguanide	Metformin	 ไม่มีผล แต่กลับทำให้การทำงานของไตเสื่อมช้าลง	 ไม่มีผล มีรายงานการเกิดมีภาวะตับอักเสบที่อาจจะสัมพันธ์ประปรายเท่านั้น
Sulfonylurea	Glipizide, Glybenclamide		
DDP4 (Dipeptidyl Peptidase-4 Inhibitor)	Sitagliptin, Saxagliptin, Linagliptin, alogliptin		
SGLT2 (Sodium-glucose cotransporter-2 inhibitors)	Canagliflozin, Dapagliflozin, Empagliflozin		
Thiazolidinedione	Pioglitazone		

กลุ่มยาลดไขมัน

IMAGE SOURCE : freepik.com

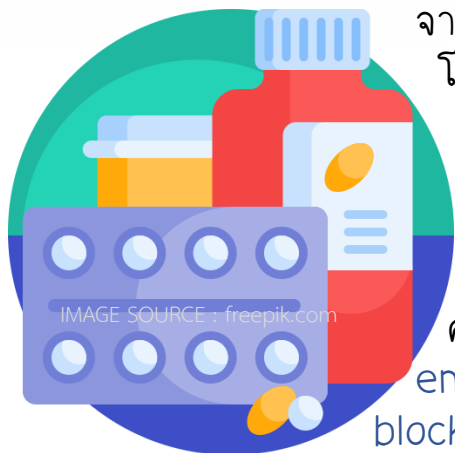
กลุ่มยาลดไขมัน	ชื่อสามัญของยา	ผลกระทบต่อไต	ผลกระทบต่อตับ
Statins	Simvastatin, Atorvastatin, Rosuvastatin, Pitavastatin, Fluvastatin, Lovastatin	ไม่มีผลต่อไตโดยตรง แต่อาจทำให้เกิดภาวะกล้ามเนื้อสลายตัว 	เกิดภัยอันตรายต่อด้านในอัตรา 1 ใน 100,000 และทำให้เกิดภาวะตับวายเฉียบพลันได้ในอัตรา 1 ใน 1,000,000 ผล ผลต่อด้านสามารถหายได้เมื่อหยุดยา
Fibrates	Fenofibrate, Gemfibrozil	ทำให้ค่า creatinine ในเลือดซึ่งเป็นตัวบ่งชี้การทำงานของไตสูงขึ้นโดยกลไกอื่นที่ไม่ใช่เกิดจากผลต่อไต	เกิดพังผืดที่ตับและภาวะตับแข็งในระยะยาวได้ อุบัติการณ์ที่เกิดต่ำ
Cholesterol absorption inhibitor	Ezetimibe	ไม่มี	สัมพันธ์กับการเกิดตับอักเสบในอัตราที่ต่ำมาก

หมอชนรู้

4

"การกินยารักษาโรค NCD นานๆมีผลเสียบต่อตับหรือไตจริงหรือ ?"

จากตารางจะเห็นว่ายาบางชนิดที่ใช้รักษาโรคความดันโลหิตสูง เบาหวานและไขมันในปัจจุบัน สามารถมีผลกระทบต่อดับและไตได้ แต่ไม่มักจะไม่รุนแรง และมีอุบัติการณ์ต่ำที่เด่น ๆ ได้แก่ยา **methyldopa** ที่ทำให้เกิดภยันตรายต่อดับทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แต่ยาชนิดนี้ในปัจจุบันมีการใช้ น้อยมาก ยารักษาความดันโลหิตสูงกลุ่ม **ACEI (Angiotensin-converting-enzyme inhibitors)** และ **ARB (Angiotensin II receptor blockers)** ทำให้การทำงานของไตลดลงเล็กน้อยในช่วงแรก แต่จะมีผลดีต่อไตในระยะยาว ส่วนยาลดไขมันกลุ่ม **statins** ที่มักกังวลว่าจะเป็นอันตรายต่อดับนั้น ก็มีอัตราการเกิดต่ำ ไม่ได้เกิดกับผู้ที่ได้รับยาทุกราย และหายได้เมื่อหยุดยาเป็นต้น

การสั่งยาต่างๆให้กับผู้ป่วยนั้น แพทย์จะพิจารณาโดยคำนึงประโยชน์และผลเสียจากยาเสมอ โดยหวังให้ผู้ป่วยได้ประโยชน์จากยามากที่สุดและเกิดผลเสียให้น้อยที่สุด หลังสั่งจ่ายยาให้กับผู้ป่วย แพทย์หรือเภสัชกรจะมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยา นัดผู้ป่วยมาติดตามผลการรักษา และมีการเฝ้าระวังผลเสียหรือภาวะอันไม่พึงประสงค์ของยาที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นระยะๆต่อไป

ในส่วนของผู้ป่วยเองก็ควรรับประทานยาให้ตรงตามที่แพทย์สั่ง หากมีอาการผิดปกติที่สงสัยว่าเกิดจากยา หรือได้รับยาหรืออาหารเสริม นอกเหนือจากที่ได้รับจากแพทย์ ก็ควรแจ้งให้แพทย์ทราบด้วยทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ก็จะทำให้เกิดความปลอดภัยจากการใช้ยา

โดยสรุป

ยาแต่ละชนิดแต่ละกลุ่ม มีคุณสมบัติทางเภสัชวิทยาที่ต่างกัน **ไม่ควรเหมารวมไปทั้งหมด** การกินยารักษาโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และไขมันเลือดสูงนาน ๆ มีโอกาสเกิดผลเสียบต่อตับหรือไตไม่มาก แต่กลับจะได้ประโยชน์มากกว่า ผู้ป่วยควรรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง จะทำให้ได้ประโยชน์จากยาสูงสุดและมีโอกาสเกิดผลเสียจากยาน้อยที่สุดด้วย

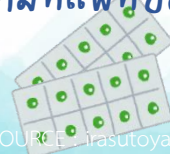

IMAGE SOURCE : irasutoya.com

IMAGE SOURCE : irasutoya.com

หมอชนรู้

The Medical Council of Thailand